

Övervakningsnämnden Malmö

Justitiedepartementet

Remissvar Utkast till lagrådsremiss "Skärpta regler för villkorlig frigivning" (Dnr Ju 2025/01048)

Övervakningsnämnden har tidigare lämnat remissvar avseende de av de nu aktuella frågorna som togs upp i betänkandet Ett ändamålsenligt samhällsskydd (SOU 2024:48). De synpunkterna kvarstår. Därutöver har övervakningsnämnden följande kommentarer kring lagrådsremissens förslag i de delar de berör nämndens verksamhet.

Förlängd provotid och obligatorisk övervakning

Den föreslagna obligatoriska övervakningen och förlängningen av provotiden till två år innebär att avsevärt fler kommer att ställas under övervakning och att övervakningstiden dessutom förlängs väsentligt. Det kommer i sin tur att leda till att de senaste årens markanta ökning av antalet klienter hos Frivården kommer att fortsätta och bli kraftig. Det innebär vidare att många fler kommer att missköta sig och bli föremål för hantering av frivården och övervakningsnämnden. Det gäller inte bara frågor om förverkande av villkorligt medgiven frihet och andra frågor som prövas av nämnden utan i ännu högre grad sådana löpande beslut om omhändertagande m.m. som hanteras genom s.k. ordförandebeslut.

Villkorlig frigivning – hantering av misskötsamhet

Ökningen av antalet klienter med övervakning som pågår under mycket längre tid än idag leder även till att många fler kommer att bli föremål för förverkande av villkorligt medgiven frihet. Antalet sådana ärenden i övervakningsnämnderna kommer därför att öka kraftigt.

Hanteringen av misskötsamhet under övervakningstiden sker med de verktyg som Frivårdens beslutssammanträde (FBS) och övervakningsnämnden förfogar över. De kan beskrivas som en trappa där kontaktföreskrift och varning utgör de inledande åtgärderna och förverkande av villkorligt medgiven frihet är det tredje och sista trappsteget. Av 26 kap. 19 § brottsbalken framgår att övervakningsnämnden kan besluta om att förverka högst 90 dagar per tillfälle. I lagrådsremissen föreslås ingen förändring i det avseendet.

Det ökade antalet dömda, de allt längre fängelsestraffen som döms ut samt de skärpta reglerna kring övervakning som redan har trätt i kraft har inneburit att många fler ställs under övervakning under allt längre tid. Det gäller inte minst de som avtjänat kortare fängelsestraff. Som framhållits i remissen är det i den gruppen särskilt vanligt med återfall i brott och misskötsamhet. Sedan införandet av Snabbare lagföring i brottmål har dessutom antalet korta och upprepade fängelsestraff ökat. Redan i dag förekommer det ganska ofta att misskötsamheten är så omfattande under inledningen av övervakningen att i stort sett

Region/Verksamhetsställe	Adress	Telefon	Fax	E-post
Region Syd	Box 3172	+46(0) 77 228 08 00	+46(0) 40123760	Vo.malmo.frivard@kriminalvarden.se
Malmö frivård	Fredriksbergsgatan 16, 2 vån 200 22 MALMÖ	+46(0) 40692 7234		

alla kvarstående dagar förverkats långt innan övervakningstiden löpt ut. När hela den villkorligt medgivna friheten har förverkats finns inga åtgärder kvar att vidta och den fortsatta övervakningen äventyras och riskerar att bli innehållslös.

Denna situation kommer att bli ännu vanligare med en förlängning av övervakningstiden till två år. Övervakningsnämnden ser därför ökande svårigheter att hantera misskötsamhet under den senare delen av övervakningen ifråga om klienter som redan inledningsvis misskött sig i en sådan omfattning att varken FBS eller övervakningsnämnden har några åtgärder kvar att vidta. När det saknas sanktionsmedel äventyras också syftet med den förlängda övervakningstiden.

Denna problematik är extra tydlig ifråga om de klienter som blir föremål för beslut om uppskjuten villkorlig frigivning och sedan enbart har så lite som 60 dagars villkorligt medgiven frihet kvar. Det är i sig svårt att motivera en person som fått sin villkorliga frigivning uppskjuten en eller flera gånger att genomgå olika åtgärder i frivårdens regi. Hotet om förverkande av 60 dagar är knappast tillräckligt för att motivera en sådan person att delta i olika övervakningsinsatser i två års tid eller mer. Det finns därför anledning att överväga utformningen av den uppskjutna villkorliga frigivningen för att skapa större incitament för genomförandet av den kommande övervakningen.

Till det kommer att de skärpta reglerna om att förverkande av all återstående villkorligt medgiven frihet vid återfall i brott också kommer att ”konkurrera” med övervakningsnämndens möjligheter att förverka villkorligt medgiven frihet vid misskötsamhet under övervakningen. Särskilt vid kortare fängelsestraff kommer det bli allt vanligare att all villkorligt medgiven frihet redan är förverkad innan misskötsamheten vid den tidigare övervakningen är så stor att det blir aktuellt för övervakningsnämnden att besluta om förverkande. Även det kommer att försvåra möjligheterna att upprätthålla en ändamålsenlig övervakning under hela övervakningstiden. Det ska också ses tillsammans med de svårigheter ur verkställighetssynpunkt som uppkommer när den dömde har flera övervakningar som löper parallellt och överlappar varandra. Även det har blivit allt vanligare efter de senaste årens påföljdsreformer och leder till otydlighet och inkonsekvenser.

Förlängd tid i anstalt

Övervakningsnämnden har ingen synpunkt på förslaget om en övergång till villkorlig frigivning efter tre fjärdedelar av strafftiden men konstaterar att utformningen av förslaget i 26 kap. 6 § BrB ger upphov till en relativt kraftig tröskeeffekt.

Konsekvenser för övervakningsnämnderna

Som redan framhålls i övervakningsnämndens tidigare remissvar så kommer de förslag som utredningen lämnade att kraftigt öka nämndernas arbetsbelastning. De förslag som nu läggs fram kommer att innebära en ännu större ökning av den redan höga belastningen. Det finns skäl att påminna om att nämnderna bemannas av två ordinarie domare som, utöver sitt ordinarie arbete i domstol, förväntas vara tillgängliga för Kriminalvården årets samtliga vardagar (dvs även under semester) samt under viss jourtid på helger.

Arvodet för ordförande och vice ordförande har inte setts över sedan 2016 (SFS 2016:866). Förutom den stora ökningen av antalet ärenden och beslut i nämnderna efter de senaste

årens skärpningar av straff och verkställighet av påföljder så har det alltså gått mer än nio år sedan arvodena senast reviderades. Annan ersättning för utfört arbete ses över årligen.

De förslag som nu lämnas i betänkandet innebär att övervakningsnämnderna tillförs ytterligare uppgifter och att ärenden som redan hanteras av nämnderna kommer att väsentligt öka i antal. Från nämndernas sida har tidigare framförts att det är angeläget att verksamheten dimensioneras både personellt och ekonomiskt för att kunna hantera den ökande arbetsmängden. Det innebär också att det krävs en översyn av den schablonmässiga arvoderingen av de domare som tjänstgör i nämnderna eftersom den nuvarande ordningen inte ger en skälig ersättning och inte återspeglar det omfattande arbete som faktiskt utförs. Det ska särskilt framhållas att det på senare år skett en markant ökning av antalet s.k. ordförandebeslut. Det rör t.ex. beslut om omhändertaganden och ställningstaganden till Kriminalvårdens olika interimistiska beslut. Detta är ofta brådskande beslut som kräver att nämndens ordförande eller vice ordförande är direkt tillgängliga. (Bara under det första halvåret 2025 har Övervakningsnämnden i Malmö fattat 354 ordförandebeslut). Detta liksom kontakterna med Kriminalvården i övrigt kommer att öka ytterligare om de nu framlagda förslagen genomförs.

Fredrik Forssman

Ordförande i Övervakningsnämnden i Malmö